

Література:

1. Активні та інтерактивні методи навчання / Укладач Кравчина О.С. – К.: ЦІППО АПН України, 2003. – 32 с.
2. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи // Тема. – 2004– № 3/4. – С. 229-232.

УДК 378.094:37.013-047.22

А.І. Крижановський, Вінниця, Україна / A. Kryzhanovsky, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: neon69@ua.fm**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З
ВИКОРИСТАННЯМ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ**

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз особливостей побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах. Визначено та охарактеризовано структурні блоки моделі: цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-технологічний та діагностично-результативний.

Обґрунтовано, що педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах – це сукупність чинників, що сприяють побудові освітнього процесу з урахуванням потреб, інтересів, можливостей особистості щодо ефективної майбутньої професійної діяльності. Ураховуючи дидактичні принципи, компоненти та різні підходи науковців методом експертних оцінок було визначено наступні педагогічні умови: забезпечення поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів початкової освіти в інформаційному освітньому середовищі; використання інтерактивних технологій як засобу розвитку компонентів професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів; розроблення та впровадження освітніх веб-ресурсів для забезпечення готовності студентів до мотивованої професійної діяльності та саморозвитку.

Розроблена модель виступає робочим інструментом, що дозволяє виразно побачити внутрішню структуру процесу, що вивчається; систему чинників, що впливають на неї; можливості ресурсного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи та на основі виявлених тенденцій здійснювати екстраполяцію на майбутнє.

Ключові слова: модель, професійна компетентність, педагогічні умови, веб-технології, майбутні учителі початкової школи, педагогічний коледж.

The model of professional competence formation of primary school teachers with the use of web technologies in pedagogical colleges

Annotation. In the article the theoretical analysis of the model of professional competence formation of primary school teachers using web technologies in pedagogical colleges has been made. The structural units of the model: target, theoretical and methodological, organizational and technological, diagnostic and productive has been defined and characterized.

It has been proved that the pedagogical conditions of professional competence formation of primary school teachers using web technologies in pedagogical colleges is a combination of factors that contribute to realize the educational process taking into account the needs, interests and personality capabilities for effective future careers. Considering the didactic principles, components and different approaches of researchers by the methods of expert evaluations the following pedagogical conditions were determined: the provision of professional competence formation of Bachelors of primary education in the information-educational environment; use of interactive technologies as a means of components of professional competence development of future primary school teachers; development and implementation of educational web resources to provide the preparedness of students to motivated professional work and self-development.

The designed model acts as a working tool that allows you to clearly see the internal structure of the process under study; the system of factors that affect it; the possibility of resource support professional competence formation of primary school teachers and realize the extrapolation for the future that based on identified trends.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Нині характерною особливістю розвитку педагогічної освіти є пошук нових змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання й управління; розгортання

широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти. Зміна соціально-економічної ситуації в країні посилює необхідність пошуку надійних, оригінальних і ефективних способів навчально-виховної діяльності, запровадження таких освітніх технологій, що забезпечуватимуть ефективну підготовку майбутніх учителів до входження в соціум, формування еліти суспільства, здатної вивести

державу із кризового стану.

Це питання є актуальним у руслі Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»), в якій акцентується увага на вирішенні пріоритетного завдання освітянської галузі – «створенні життєздатної системи неперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації», що вимагає від педагогічної науки переосмислення та дослідження цілої низки педагогічних проблем.

Аналіз досліджень із проблем підготовки майбутніх учителів (О. Антонова, В. Гриньова, О. Дубасенюк, Т. Семенюк; С. Сисоєва, В. Чайка, Л. Ядвиршис та ін.) та різних аспектів підготовки майбутніх учителів початкової школи (Н. Баліцька, О. Біда, О. Будник, Г. Волошина; О. Комар, О. Матвієнко, І. Пальшкова, Н. Побірченко; О. Пометун, О. Савченко, Л. Хомич, Ю. Шаповал та ін.) показав, що процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів початкової освіти засобами Веб-технологій має досить складну структуру. Що потребує від викладачів педагогічних коледжів певних здібностей, які в сукупності з вимогами нормативних документів до організації освітнього процесу складають модель підготовки (А. Дахін, М. Кларін, М. Панфілов, В. Штофф та ін.).

Метою статті є теоретичний аналіз особливостей побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Виклад основного матеріалу. Моделювання – це «метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях; сам процес моделювання є побудовою і вивченням моделей реально існуючих предметів і явищ (органічних і неорганічних систем, інженерних пристроїв, різноманітних процесів, фізичних, хімічних, біологічних, соціальних) і конструйованих об'єктів для визначення або поліпшення їх характеристик, раціоналізації способів їх побудови і управління ними тощо» [1, с. 442].

Н. Сичкова зазначає, що «у процесі пізнання модель виступає як засіб організації дослідження, яка в різних формах присутній на всіх етапах пізнавального процесу в якості вихідного ідеалізованого об'єкта, що позначає безпосередній об'єкт пізнання на емпіричному рівні, систематизує початок теоретичного дослідження, робочу гіпотезу, результати дослідження, якщо побудова такого ідеалізованого об'єкта є метою» [2, с. 16].

На думку В. Болотова; В. Давидова, К. Данілова, О. Рахімова, Н. Тализіної, Г. Скока, В. Серікова, В. Шадрікова та ін. модель має відображати зміст елементів у спрощених структурах об'єктів, за допомогою яких вона показує зв'язки і

взаємовідношення об'єктів і явищ. У нашому дослідженні при розробці моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах ми враховувати наступні положення:

- визначення цілей і конкретних завдань моделювання та побудова моделі виходячи із завдань, що має вирішувати дана модель;
- збір і систематизація інформації, комплексний підхід до вивчення питань формування професійної компетентності майбутніх учителів;
- надійність і науковість;
- цілеспрямоване складання структури професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи, підпорядковане досягненню визначеної мети; диференціація та варіативність освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики;
- виділення ключових чинників, що впливають на зміну тенденцій і закономірностей процесу освіти в педагогічних коледжах, урахування нормативних документів;
- урахування перспектив професійного зростання.

Процес навчання – це цілеспрямована взаємодія викладачів і студентів, у ході якого вирішуються завдання освіти, виховання і формування професійної компетентності. Модель формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах будувалася за результатами аналізу реальної освітньої діяльності вчителів початкових класів і з урахуванням прогнозу розвитку загальних вимог, що пред'являються суспільством до кваліфікації вчителів початкових класів, а також на основі анкетування керівників шкіл м. Вінниці та Вінницького району, викладачів Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу та Барського гуманітарно-педагогічного коледжу, студентів магістратури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Розробка моделі здійснювалася за наступною програмою:

1. Вивчення діяльності вчителів початкових класів у загальноосвітніх навчальних закладах: вивчення предмета і мети діяльності, вимог до результату праці, вимог до рівня професійної компетентності.
2. Вивчення особливостей організації професійного навчання студентів у педагогічних коледжах: вивчення документації, навчально-методичного забезпечення та програм навчання, аналіз занять тощо.
3. Розробка та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної

компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

На основі виділених положень визначено структурні блоки моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах: цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-технологічний та діагностично-результативний. Кожен з них, в свою чергу поділяється на складові, опис і призначення яких наводиться нижче.

Цільовий блок є системоутворюючим і визначає функції наступних; включає основні положення, мету і завдання формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Мета: формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Завдання:

Освітні: оволодіння студентами теорією, методикою і технологіями навчання; методологічним, теоретичним і прикладним змістом професійної підготовки; формування експериментальних, дослідницьких, практичних умінь із використанням веб-технологій; формування професійної компетентності.

Розвиваючі: розвиток інтелектуальної культури, індивідуального стилю, рефлексії, педагогічної творчості; творчого потенціалу особистості на основі індивідуального підходу до студентів та диференціації змісту і процесу навчання; критичного мислення як засобу саморозвитку, пошуку і застосування знань на практиці.

Виховні: формування особистісної зрілості, професійно спрямованої особистості; виховання готовності до співпраці, відповідальності, самостійності, активної життєвої позиції.

Через специфіку модельованого об'єкту враховувалася багатогранність освітнього процесу в педагогічних коледжах. Тому найбільш значущим для розроблення теоретико-методологічного блоку було визначення методологічних підходів, що обумовлюють специфіку формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій і обґрунтування комплексу принципів, якими необхідно керуватися при визначенні змісту цієї підготовки.

Для педагогічного моделювання формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів початкової освіти засобами Веб-технологій були обрані системний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний, контекстний, міждисциплінарний та рефлексивний підходи.

Системний підхід до процесу формування

професійної компетентності майбутніх бакалаврів початкової освіти засобами Веб-технологій в педагогічних коледжах дозволив розглядати його як цілісну систему, основними компонентами якої є процес формування складових професійної компетентності. З позицій особистісно та діяльнісного підходу майбутні учителі початкової школи розглядалися як суб'єкти діяльності, які, формуючись в діяльності і спілкуванні з іншими людьми, самі визначають характер цієї діяльності. Компетентнісний підхід дозволяв змістовно, логічно і реально інтерпретувати головну ідею і деталізувати спільну мету – формування професійної компетентності як сукупність ключових, базових і спеціальних компетентностей, що виступали компонентами освітньої системи в педагогічних коледжах. Контекстний підхід забезпечував послідовне, безперервне і систематичне формування професійної компетентності в контексті майбутньої фахової діяльності. Міждисциплінарний підхід передбачав систематизування, узагальнення та ущільнення знань на основі міждисциплінарних зв'язків, що сприяло підвищенню професійного рівня майбутніх учителів початкової школи. Рефлексивний підхід дозволяв задіяти особистісно-змістову позицію студентів шляхом включення механізмів самопізнання (самоаналізу, самооцінки), самопроєктування і самоврядування.

У процесі аналізу педагогічної та психологічної літератури (А. Алексюк, П. Воловик, Р. Гуревич, В. Кремень, А. Леонтьєв, І. Лернер, О. Тіхоміров), дисертаційних досліджень (О. Будник, В. Гриньова, Г. Кравченко, О. Комар, С. Мартиненко, О. Матвієнко, О. Нікулочкіна, С. Сисоєва, Л. Хомич, Ю. Шаповал, Л. Ядвиршич) з'ясовано, що сучасними принципами компетентнісної освіти є принципи демократизації (рівноправність, партнерство, вибір); гуманізації (взаємодопомога, взаєморозуміння та співпереживання); інтенсифікації (застосування інформаційно-комунікаційних, мультимедійних, дистанційних, ігрових, проєктних технологій); національної спрямованості (ґрунтується на традиціях українського народу); інтеграції (забезпечуються вивченням процесів і явищ через призму різних наукових теорій і течій); валеологізації (пріоритетність здорового способу життя); відкритості (забезпечуються прозорістю прийнятих рішень); інноваційності (постійний розвиток освітніх систем).

Для наукового забезпечення процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах були визначені принципи: систематичності і послідовності; спрямованості на особистість; активності і самостійності; колективного характеру навчання; переходу до самоосвіти; міждисциплінарної інтеграції, наочності. Крім принципів, обумовлених методологічними підходами, ми включили

принципи: проблемності; контекстності; імітаційного моделювання; поєднання негативного і позитивного емоційного фону навчання; насиченості і коректності навчального матеріалу.

Організаційно-технологічний блок включав організаційно-педагогічні умови, а також форми, методи, засоби та технології формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Важливе методологічне значення, в річищі нашого дослідження, має позиція С. Архангельського, В. Сластьоніна та інших науковців, які характеризують педагогічну систему як велику, складну, таку, що виражається нескінченною різноманітністю станів, поведінки, стосунків і зв'язків. Висунене С. Архангельським положення про адекватність педагогічної системи в цілому і педагогічного процесу як її частини має принципове значення для вирішення питання про склад компонентів педагогічної системи. Вчений відмічає, що аргументом на користь ідентичності компонентів педагогічної системи і педагогічного процесу як системи слугують також положення, обґрунтовані В. Краєвським [4, с. 45], про «два плани» змісту і засобів навчання, тобто про їх об'єктивне (незалежне від суб'єктів і об'єктів) функціонування. Що потребує побудови специфічного освітнього середовища і використання різноманітних засобів. До них відносяться: зміст навчального матеріалу; методи його вивчення, управління і контролю; форми і методи організації навчальної діяльності; веб-технології; майстерність викладачів педагогічних коледжів. Для вдосконалення освітнього процесу велике значення мають гармонійне розташування і вміле поєднання цих засобів в структурі освітнього середовища навчального закладу та розроблення і експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій в педагогічних коледжах. При визначенні яких нами враховувалися:

- вимоги Галузевого стандарту вищої освіти України та освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалаврів спеціальності 6.01010201 «Початкова освіта» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта;
- сутність і специфічні особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій в педагогічних коледжах;
- результати констатувального етапу експерименту;
- готовність викладачів педагогічних коледжів сприймати інновації і розвивати у студентів необхідний рівень сформованості професійної компетентності з використанням веб-технологій.

Також при визначенні педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх

учителів початкової школи з використанням веб-технологій в педагогічних коледжах нами враховані наступні аспекти:

- технологізація проектування;
- моделювання трьох основних педагогічних об'єктів: освітнього процесу, траєкторії і методичної системи навчання та її продуктивну переорієнтацію на розв'язання актуальних проблем сучасної освіти;
- використання результатів інтеграції педагогічних та веб-технологій – як якісно нового етапу інформатизації освітнього процесу в цілому (не формальна ілюстрація педагогічних дій на комп'ютері за допомогою програмного забезпечення);
- нові можливості інформатизації управління якістю освітнього процесу засобами веб-технологій;
- модернізація (технологізація та інформатизація) методичної системи роботи викладача в умовах інформаційного освітнього середовища навчального закладу.

Отже, опираючись на наведені дефініції, подамо власне розуміння педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах – це сукупність чинників, що сприяють побудові освітнього процесу з урахуванням потреб, інтересів, можливостей особистості щодо ефективної майбутньої професійної діяльності. Ураховуючи дидактичні принципи, компоненти та різні підходи науковців до педагогічних умов, методом експертних оцінок було визначено наступні педагогічні умови:

- забезпечення поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів початкової освіти в інформаційному освітньому середовищі;
- використання інтерактивних технологій як засобу розвитку компонентів професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів;
- розроблення та впровадження освітніх Веб-ресурсів для забезпечення готовності студентів до мотивованої професійної діяльності та саморозвитку.

Організаційно-технологічний компонент пов'язаний також з вибором організаційної системи і різних форм організації навчання та діяльності студентів (лекції, семінари, практикуми, творче проектування, навчально-дослідницька робота, елективні заняття та ін.). Він також пов'язаний з управлінням якістю освітнього процесу на кожному з етапів навчання за допомогою спеціально відібраного для цього матеріально-технічного та методичного забезпечення. Ми приділяємо особливу увагу чіткому плануванню занять, самостійної роботи студентів, її організації, посилення зворотного зв'язку в процесі навчання, використання в кожному компоненті системи творчих завдань як засобу активізації навчальної діяльності студентів і управління нею. Види діяльності викладача і студентів конкретизуються і визначаються цілями і

змістом стратегій і закладеними в них характером і рівнем діяльності з подальшим посиленням її рефлексії.

Діагностично-результативний блок відображає вимоги до якості професійної підготовки, що визначені Галузевим стандартом вищої освіти України, освітньо-кваліфікаційною характеристикою бакалаврів спеціальності 6.01010201 «Початкова освіта» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта та нормативними документами МОН України. Цей блок пов'язаний зі створенням діагностичного апарату, що дозволив визначити рівень сформованості професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Результатом реалізації моделі є позитивна динаміка зростання високого і середнього рівнів сформованості професійної компетентності, що полягає у розвитку мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та проєктувально-технологічного компонентів професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах.

Висновки. Таким чином, модель формування

професійної компетентності майбутніх учителів, побудована на основі інтеграції системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів і представляючи єдність і функціональність взаємодії цільового, організаційно-технологічного, діагностичного-результативного блоків дозволила підтвердити можливості та результативність формування професійної компетентності майбутніх учителів у професійній освіті та визначити, що спрямованість професійної освіти реалізується за допомогою формування професійної компетентності майбутніх учителів, сприяє організованому оволодінню студентами якостей, необхідних для успішної професійної діяльності, що дозволяє усвідомлено побудувати індивідуальну освітню траєкторію, створювати умови для самовизначення і соціалізації студента в інтересах його самого, сім'ї та держави; розвиток актуальних для кар'єрного зростання потреб, спрямованих на самовиховання, самоосвіту, самореалізацію, самовизначення, самоактуалізацію, самоаналіз (якостей, що характеризують суб'єктну позицію) і адекватну самооцінку, що дозволяє ставити досяжні цілі в подальшій професійній діяльності.

Література:

1. Философский энциклопедический словарь; гл. редакция : Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов — М. : Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с.
2. Сычкова Н. В. Формирование у будущих учителей умений исследовательской деятельности в условиях классического университета : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. В. Сычкова. — Магнитогорск, 2002. — 43 с.
3. Дьюи, Дж. Психология и педагогика мышления (Как мы мыслим) / Дьюи Дж. ; пер. с англ. Н. М. Никольской. — М. : Лабиринт, 1999. — 192 с.
4. Краевский В. В. Проблемы научного обоснования обучения : методологический анализ / В. В. Краевский — М. : Педагогика, 1977. — 264 с.